

סימן כט

אשה שמצאה מזון בפה לאחר הטבילה

ראשי פרקים

שאלה

א. "כאן נמצא כאן היה"

ב. חציצה בבית הסתרים

תשובה

שאלה *

אשה חפפה כראוי, ניקרה בין שיניה וטבלה. כחצי שעה אחרי הטבילה היא גיהקה, ולאחר מכן מצאה שיירי אוכל על הלשון. האם היא צריכה לחזור ולטבול?

יש לברר, היכן היה המזון הזה בזמן הטבילה. האם היה בין השיניים, במקום אחר בפה, או שהיה בתוך הוושט ויצא משם עם הגיהוק? והנה הדבר המצוי ביותר הוא שהמזון יימצא בין השיניים. וא"כ אפילו בדיעבד הטבילה פסולה. אך כנגד זה יש חזקה שהאשה ניקרה היטב בין השיניים כדון, וא"כ יש לתלות שהמזון היה במקום אחר. ואכן אם היה ברור לנו שהמאכל היה במקום אחר בפה, בוודאי הטבילה כשרה, שכן אין המאכל חוצץ בפני המים אלא כשהוא נתון בין השיניים, כי שם הוא נמצא בדוחק, ואז המקום לא ראוי לביאת מים. מה שאין כן אם המזון נמצא בחלל הפה, אינו חוצץ, שכן אילו היו מים בפה היה המזון צף עמהם.

אך כנגד זה יש לטעון שאילו המזון היה בפה היה נשטף בזמן ניקור השיניים ושטיפת הפה. ולכן יש לתלות שהמזון אולי היה בוושט, אף שדבר זה אינו מצוי. אך גם בפה ובשיניים לא מצוי שיישאר מזון לאחר הניקוי.

א. "כאן נמצא כאן היה"

והנראה לענ"ד הוא לדון בזה מדין "כאן נמצא

* שבט תשל"ב.

כאן היה", כמבואר במסכת כתובות (ע"ה ע"א).

ועיין שו"ע (או"ח סי' תס"ז סעי' י"א), שם נאמר:

אם נמצאת חזיטה בקועה בעיסה או במצה אפריה

– יסיר ממנה כדי נטילת מקום, והשאר מותר. ויש

מי שאוסר כל העיסה או אותה מצה...

וכתב הרמ"א (הג"ה שם):

וכן נוהגין תוך הפסח לאסור אותה מצה שנמצא

בה החיטה, ומתירים את האזורות... ואמרינן "כאן

נמצאת כאן ודיתה". ואם נמצאת בעיסה, אוסרין

כל העיסה.

א"כ יש לומר שהוא הדין כאן, דאמרינן "כאן

נמצא כאן היה", דהיינו שהמזון היה בפה ולא

בין השיניים. ואע"ג דאיתרע חזקת המקום,

שהרי אילו היה מזון זה על הלשון, היתה

מרגישה בו לפני כן, והרוק היה שוטף ופולט

אותו. אך מ"מ יש להחזיק שהיה בחלל הפה ולא

בין השיניים.

ואע"ג דבין השיניים מצוי יותר שיישאר שם

מזון, מיהו אחרי ניקור נראה שאין לחשוש בהם

כנגד חזקה. ואילו בחלל הפה אין חזקה כזאת.

ועוד יש לומר, שכיון שגיהקה, יש לתלות גם

בזה. ואע"פ שזה אינו מצוי שמחמת גיהוק יצא

אוכל מן הוושט, יש לצרף זאת כסניף.

ב. חציצה בבית הסתרים

עוד יש לומר שחציצה בחלל הפה נחשבת

לחציצה בבית הסתרים. ולאור האמור לעיל (סי'

כ"ד אות ג'), חציצת בית הסתרים אינה מהתורה,

לדעת פוסקים רבים. וייתכן איפוא שיש כאן

ספיקא דרבנן בלבד.

תשובה

למעשה יש לסמוך על הפוסקים המקילים

בחציצה בבית הסתרים במקום ספק. ובמיוחד כאן, שיש חזקה שניקרה את שיניה היטב, וא"כ מסתבר ששיירי המאכל היו במקום בו אינם

חוצצים, וגם יש לומר "כאן נמצא כאן היה". ולכן נראה שיש להתיר אותה.

סימן ל

אם האוסרת על בנה להיפגש עם אביה

ראשי פרקים

שאלה

א. כבוד אבי אביו וכבוד אבי אמו

ב. מצוות "ואהבת לרעך כמוך"

תשובה

שאלה

אמו של אדם אוסרת עליו להיפגש עם הוריה, שהם סבו וסבתו. האם הוא חייב לשמוע בקולה?

א. כבוד אבי אביו וכבוד אבי אמו

נפסק בשו"ע (יו"ד סי' ר"מ סעי' כ"ד בהג"ה):

יש אומרים דאין אדם חייב בכבוד אבי אביו

(מהרי"ק שורש מ"ד). ואינו נראה לי, אלא דחייב

בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו.

כל הפוסקים שפסקו שאין אדם חייב בכבוד אבי

אביו הביאו ראיה מרש"י (מכות י"ב ע"א) שאינו

מוזהר על כבוד אבי אביו. וכך נאמר בגמרא (שם):

תני חדא: אב שהרג, בנו נעשה לו גואל הדם. ותניא

אידך - אין בנו נעשה לו גואל הדם... לא קשיא:

הא בבנו. הא בבן בנו.

ומפרש רש"י (ד"ה ה"ג):

...והא דתניא בנו נעשה לו גואל הדם, בבנו של

הרוג קאמר, שהוא בן בנו של דוצח, ואינו מוזהר

על כבודו.

מאידך מביא הרמ"א ראיה להיפך, מהמדרש (ב"ר

פר' צ"ד פ"ה) המובא בפירוש רש"י בפרשת ויגש

(בראשית מ"א ד"ה לאיליה):

"ויוזבז זבחים לאיליה אביו יצחק" - שחייב

בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו. לפיכך תלה

ביצחק ולא באברהם.

ומכאן משמע שאדם חייב גם בכבוד אבי אביו.

בספר לוית תן (פר' ויגש, מובא בקיצור בשו"ת

רעק"א סי' ס"ה) דחה ראיה זו. שהרי שם אביו נהרג

ע"י סבו, ולכן אינו חייב בכבוד סבו. שכן רק

כשאביו חי הוא חייב בכבוד סבו, ולא כשאביו

מת.

ובעינים למשפט (מכות שם ציון ס') כתב

שמדברי רש"י במכות אין ראיה. שכן שם מדובר

במקרה שהנכד גואל את דם אביו מאבי אביו.

וא"כ זה שהוא הורג את אבי אביו הוא רק משום

כבוד אביו, ולכן הוא פטור שם מכבוד אבי אביו.

אבל במקום שבו אין התנגשות בין כבוד האב

לכבוד הסב - האדם חייב בכבוד סבו ג"כ. עוד

יש לומר שדווקא שם אין הבן חייב בכבוד אבי

אביו, שכן אבי אביו רוצח הוא, שהרג את אביו,

ורשע - אינו חייב בכבודו (שו"ע שם סעי' י"ח

בהג"ה).

בביאור הגר"א (יו"ד סי' ר"מ ס"ק ל"ד) הביא

ראיה לכך שאין הנכד חייב בכבוד סבו, מהגמרא

בסוטה (מ"ט ע"א), שם נאמר:

רב אחא בר יעקב איטפל ביה ברב יעקב בר

ברתיה. כי גדל, אמר ליה: אשקיין מיא. אמר לו:

לאו בריך אנא. והיינו דאמרי אינשי: רבי, רבי

(רש"י: גדל גדל אותי). בד ברתך אנא (רש"י: ואין עלי

לכבודך כבוד).

והביא הגר"א מכאן ראיה שלפחות בני בנות

אינם חייבים בכבוד אבי אמו, אע"פ שבני בנים

יתכן שחייבים. וכתב שבני בנים הם כבנים, אך